

УДК 378.046-021.68(438)+330.3

© Сисоєв О. В., 2022

<http://orcid.org/0000-0001-5899-0244>

<https://doi.org/10.34142/23128046.2022.53.07>

Сисоєв О. В.

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ ЯК ОСНОВА ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

У статті здійснено аналіз змісту наукових досліджень із проблем економічної освіти фахівців, які порушують питання щодо важливості професійної підготовки фахівців із циркулярної економіки в Україні. З'ясовано, що проблема професійної підготовки фахівців із циркулярної економіки набирає значної актуальності в контексті вирішення завдань щодо повоєнного відновлення України. Євроінтеграційні наміри нашої країни, необхідність трансформації економіки України відповідно тенденціям розвитку європейської і глобальної економіки вимагають вивчення зарубіжного досвіду підготовки фахівців з циркулярної економіки і впровадження його у практику України. Проведене дослідження свідчить, що в Україні за останнє десятиліття здійснювалися вагомі дослідження у напрямі підготовки майбутніх фахівців економічного профілю, що створює теоретико-практичне підґрунтя для професійної підготовки фахівців із циркулярної економіки, зокрема такими дослідниками як М. Артюшина, Г. [Дутка](#), [Є. Іванченко](#), М. Левочко, Т. Поясок, А. Загородня та іншими. Показано, що досліджень із порівняльної професійної педагогіки, спрямованих на вивчення зарубіжного досвіду підготовки економістів, ще недостатньо. У дослідженнях цього напрямку розглядаються, як правило, загальні питання підготовки майбутніх економістів, без врахування нових економічних спеціальностей, які сьогодні з'являються в економічному глобальному просторі. Разом із тим, в окремих дослідженнях порушуються питання формування екологічної культури студентів, що є основою підготовки фахівців із циркулярної економіки. Зазначено, що недостатньо уваги приділено досвіду Фінляндської Республіки, яка є європейським лідером впровадження циркулярної економіки і підготовки до неї фахівців та Республіці Польща, яка є сусідом України, та вже розпочала підготовку економістів «зеленої» економіки. Зроблено висновок, що вивчення особливостей професійної підготовки фахівців для економічної галузі у Фінляндській Республіці та Республіці Польща є перспективним напрямом наукового дослідження.

Ключові слова: економічна освіта, циркулярна економіка, фахівці з циркулярної економіки, екологічна культура.

Sysoiev O. V. Study of the problems of economic education as the basis of training specialists in circular economy in Ukraine. The article analyzes the content

of scientific research on the problems of specialists' economic education, as they raise question about the importance of professional training of specialists in circular economy in Ukraine. It is identified that the problem of professional training of specialists in circular economy is gaining significant relevance in the context of solving tasks related to the post-war reconstruction of Ukraine. The European integration intentions of our country, the need to transform the economy of Ukraine in accordance with the development trends of the European and global economy require the study of foreign experience in training specialists in circular economy and implementation of it in Ukrainian practice. The conducted research shows that in Ukraine over the past decade the significant studies (M. Artiushina, G. Dutka, Ye. Ivanchenko, M. Levochko, T. Poiasok, A. Zagorodnia) have been carried out in the direction of training future specialists in the economic field. This creates a theoretical and practical basis for the professional training of specialists in circular economy. It is shown that there are not many researches on comparative professional pedagogy, aimed at studying the foreign experience in training economists. As a rule, studies in this direction consider general issues of training future economists, without taking into account the new economic specialties that emerge in the global economic space nowadays. At the same time, in some studies, the issues of the formation of students' ecological culture are raised, which is the basis of training specialists in circular economy. It is noted that insufficient attention has been paid to the experience of the Republic of Finland, which is the European leader in implementation of the circular economy and training specialists for it, and the Republic of Poland, which is a neighbour of Ukraine and has already started training economists of the "green" economy. It is concluded that the study of the peculiarities of the professional training of specialists for the economic sector in the Republic of Finland and the Republic of Poland is a prospective direction of scientific research.

Key words: *economic education, circular economy, specialists in circular economy, ecological culture.*

Вступ. Проблема професійної підготовки фахівців із циркулярної економіки набирає значної актуальності в контексті вирішення завдань щодо повоєнного відновлення України. Євроінтеграційні наміри нашої країни, необхідність трансформації економіки України відповідно тенденціям розвитку європейської і глобальної економіки вимагають вивчення зарубіжного досвіду підготовки фахівців із циркулярної економіки і впровадження його у практику України.

В Україні за останнє десятиліття здійснювалися вагомі дослідження у напрямі підготовки майбутніх фахівців економічного напрямку, зокрема такими дослідниками як: М. Артюшина, Г. Дутка, Є. Іванченко, М. Левочко, Т. Поясок, А. Загородня та ін. Однак, досліджень, у яких піднімалося б питання підготовки фахівців з економіки для забезпечення глобального сталого розвитку, бракує. Разом з тим, відзначимо, що дослідники професійної підготовки економістів

зробили вагомий внесок у теорію і методику професійної освіти і заклали підґрунтя щодо започаткування досліджень професійної підготовки фахівців із циркулярної економіки, змісту, форм і методів їхньої підготовки.

Мета та завдання. Метою статті є аналіз змісту наукових досліджень із проблем економічної освіти фахівців, які порушують питання щодо важливості професійної підготовки фахівців із циркулярної економіки в Україні.

Методи дослідження. З метою проведення дослідження був застосований комплекс теоретичних методів, а саме: аналіз, синтез, узагальнення, систематизація наукових джерел із теорії та практики економічної освіти.

Результати. Зауважимо, що в основі підготовки фахівців із циркулярної економіки знаходиться проблема формування екологічної культури студентів. Такі питання вивчали Г. Глухова (2008) та Г. Вархолик (2016). Вказані роботи відрізняє предмет дослідження – дослідниця Г. Глухова (2008) фокусується на теоретико-методичних засадах, зокрема аксіологічних засадах формування екологічної культури студентів, а дослідник Г. Вархолик (2016) розглядає процес становлення та розвитку екологічної економіки у вітчизняній вищій освіті (кінець ХХ – початок ХХІ століття).

У своєму дослідженні, Г. Глухова (2008) розкриває умови формування екологічної культури студентів технічних закладів вищої освіти, зокрема пропонує ефективну технологію, яка ґрунтується на аксіологічних засадах.

Дослідниця робить висновок, що технологічний процес формування екологічної культури студентів має поєднувати послідовність дій та педагогічних компонентів (Hlukhova, 2008).

Новизна дослідження Г. Вархолик (2016) полягає у тому, що автором системно проаналізовано теоретичні передумови процесу становлення і розвитку екологічної економіки у вітчизняній вищій освіті, а також виявлено стан практики та характерні особливості змісту навчальних предметів наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. Крім того автором розроблено періодизацію розвитку екологічної культури студентів у ЗВО вітчизняного освітнього простору окресленого періоду та виокремлено основні шляхи її розвитку. Г. Вархолик (2016) окреслено перспективи використання історичного досвіду в сучасних ЗВО, а також здійснено наукову інтерпретацію її розвитку, що може стати джерелом для створення нових напрямів педагогічних досліджень (Verkholyk, 2016, s. 18).

Наступна група сучасних досліджень зосереджена на формуванні професійних компетентностей майбутніх фахівців економічної галузі, наприклад, роботи Г. Вошколуп, С. Касіянц, О. Самосудової-Грозової, І. Чорної та ін.

У дослідженні Г. Вошколуп (2017) вперше досліджено проблему формування конфліктологічної компетентності майбутніх економістів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін. Крім того, автором науково обґрунтовано, розроблено й експериментально перевірено технологію формування конфліктологічної компетентності майбутніх економістів на підставі системного, особистісно-орієнтованого, гуманістичного, особистісно-діяльнісного, синергетичного та компетентнісного підходів. Ця технологія містить такі етапи: підготовчо-цільовий, змістово-процесуальний, контрольнокоригувальний (Voshkolup, 2017, s. 4).

Дослідницею С. Касіянець (2017) теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови формування самоосвітньої компетентності в процесі професійної підготовки майбутніх економістів. До таких умов автор відносить, зокрема:

– створення стимулюючого та квазі професійного освітнього середовища, котре формує потребу в удосконаленні знань та вмінь, особистісно-професійному вдосконаленні та надає студентам можливість демонструвати власні успіхи;

– розробку програми зміни орієнтації процесу професійної підготовки на застосування самоосвітніх навичок студентів на практиці шляхом використання інтерактивних і контекстно-орієнтованих методик;

– застосування діяльнісного підходу до процесу професійної підготовки зі застосуванням елементів методики роботи за «Планом Келлера» й упровадження спецкурсу «Самоосвітній менеджмент».

Крім того, С. Касіянець (2017) розроблено структурні компоненти самоосвітньої компетентності студентів-економістів, а також модель формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки (Kasiiants, 2017).

Дослідження О. Самосудової-Грозової (2016) процесу формування дослідницької компетентності майбутніх економістів привертає увагу тим, що авторкою вперше вивчено проблему сучасної теорії та практики професійної освіти щодо формування дослідницької компетентності студентів-економістів у процесі професійної підготовки. Встановлено, що одним із концептуальних положень цілеспрямованої підготовки до науково-дослідницької діяльності є компетентнісний підхід у сфері освіти, який сприяє покращенню рівня фахових знань і посиленню практичної спрямованості цього процесу у ЗВО. Також, авторкою теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено організаційно-педагогічні умови формування дослідницької компетентності майбутніх фахівців у процесі професійної підготовки, які передбачають, зокрема:

– врахування суб'єктами співробітництва в освітньому процесі важливості та необхідності формування дослідницької компетентності (мотивація до студентської науково-дослідницької діяльності на подальше її використання у сфері економіки);

– упровадження чіткої структурно-поетапної організації формування дослідницької компетентності (мотиваційно-адаптивний, навчально-проектувальний, рефлексивно-реалізуючий етапи);

– науково-дослідницьку спрямованість змісту фахової підготовки (запровадження в освітній процес навчально-методичних комплексів фахових курсів дослідницького характеру) (Samosudova-Hrozova, 2016, s. 4).

Науковою новизною одержаних результатів дослідження І. Чорної (2018) є те, що авторкою вперше було розроблено та обґрунтовано педагогічні умови формування професійної мобільності майбутніх економістів засобами іноземної мови в процесі навчання в університеті (Chorna, 2018).

Ще однією роботою з даної проблематики є дослідження О. Грибанової (2019), в якому розроблено й апробовано комплекс організаційно-педагогічних умов, які забезпечують успішність формування соціальної компетентності майбутніх економістів у процесі фахової підготовки в коледжі, зокрема: оновлення змісту дисциплін соціально-гуманітарного спрямування на основі мета-предметного підходу, що досягається завдяки включення блоків мета-предметних тем і передбачає цілісність, системність та систематичність формувального впливу; широке впровадження інтерактивних методів навчання в аудиторній та позааудиторній діяльності, що забезпечують активну взаємодію всіх учасників, а викладач та студент виступають рівноправними, рівнозначними суб'єктами, які моделюють ситуації як професійні, так і соціальні, спільно розв'язують проблеми тощо; створення збагачено соціально-професійного середовища, що передбачає «занурення» студентів в особливості умов професійної діяльності, спілкування, самоствердження, накопичення ними індивідуального соціального досвіду в різних реальних і змодельованих ситуаціях; структурну модель і методичне забезпечення їх реалізацій (Hrybanova, 2019, s. 4).

Серед даної тематики відзначимо роботу В. Балюк (2020), у якій визначено умови формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців економічного профілю в освітньому середовищі університету, а також розкрито сутність інформаційно-комунікаційної компетентності та її структурні компоненти. Практичним здобутком авторки (Baliuk, 2019, s. 3-6), є розроблення:

– навчально-методичного забезпечення для формування інформаційно-комунікаційної компетентності фахівців економічного профілю в університеті;

- навчальних студій «Цифрові технології у роботі економіста» для традиційного або дистанційного навчання;

- електронного навчального контенту «ІТ-освіта», електронних посібників «Економічна кібернетика» й «Електронна комерція», дистанційних курсів «Інформатика та комп'ютерна техніка», «Моделювання економіки», «Електронна комерція», «Економічна кібернетика», «Організація баз даних», «Інформаційний бізнес» та деяких інших.

Зауважимо, що важливим здобутком сучасних дисертаційних досліджень даної тематики є вивчення теоретико-методичних засад формування професійної компетентності у майбутніх фахівців з економіки засобами інноваційних технологій, наприклад, у роботах А. Остапенко (2015) та Т. Наливайко (2019).

Особливість дисертації А. Остапенко (2015) полягає в тому, що авторкою вперше визначено сутність феномена професійної компетентності майбутніх економістів-міжнародників як комплексного утворення, що включає когнітивний, соціальний, полікультурний, персональний складники. Авторкою також вивчено психолого-педагогічні умови формування професійної компетентності у студентів та визначено критерії, рівні сформованості професійної компетентності в майбутніх фахівців із міжнародної економіки.

Крім того, в дослідженні охарактеризовано специфіку професійної підготовки студентів зі спеціальності «Міжнародна економіка» у процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін на основі застосування інноваційних технологій навчання та описано компоненти й виробничі функції професійної компетентності майбутнього фахівця у галузі міжнародної економіки. Розроблено й апробовано модель впровадження інноваційних технологій на заняттях з професійно-орієнтованих дисциплін, що сприяють формуванню загально-професійних та спеціалізовано-професійних компетентностей майбутнього фахівця з міжнародної економіки.

Розвиваючи цю проблематику, Т. Наливайко (2019) обґрунтовано педагогічні умови та експериментально досліджено формування професійної компетентності майбутніх економістів засобами інноваційних технологій у процесі професійної підготовки. До таких умов авторка відносить, зокрема (Nalyvaiko, 2019):

- теоретичний зміст матеріалу економічних дисципліни для формування професійної компетентності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки;

- методичне забезпечення на основі розроблення методичних рекомендацій для самостійного навчання майбутніх економістів;

- використання новітніх форм, методів і технологій у процесі підготовки майбутніх економістів («хмарні» та Smart-технології);

- узгодженість практичної та професійної підготовки майбутніх економістів засобами інноваційних технологій до вимог сучасного ринку праці.

Крім того, Т. Наливайко (2019) розроблено модель формування професійної компетентності майбутніх економістів засобами інноваційних технологій, яка складається з трьох взаємопов'язаних блоків (цільового, змістово-практичного та діагностично-результативного).

Зазначимо, що у часи цифрової трансформації вищої освіти та переходу на дистанційну освіту через пандемію COVID-19, особливої значущості набувають дослідження щодо використання комп'ютерних технологій у процесі підготовки фахівців економічної галузі. Серед сучасних наукових робіт привертають увагу дисертації Т. Столяренко (2016) та У. Дудки (2019).

Наукова новизна полягає в тому, що Т. Столяренко (2016) теоретико-експериментальним шляхом досліджено проблеми формування готовності майбутніх економістів до прогностичної діяльності засобами ІКТ. Визначено зміст структурних компонентів готовності майбутніх економістів до прогностичної діяльності та на цій основі уточнено критерії та показники рівнів її сформованості. Розкрито можливості ІКТ для формування готовності майбутніх економістів до прогностичної діяльності. Крім того, авторкою теоретично обґрунтовано педагогічну технологію формування готовності майбутніх економістів до прогностичної діяльності та експериментально доведено її ефективність (Stoliarenko, 2016).

У. Дудка (2019) визначає сукупність організаційно-педагогічних умов, що забезпечують формування готовності до професійної діяльності майбутніх економістів засобами ІКТ в агротехнічних коледжах, зокрема (Dudka, 2019):

– використання комп'ютерно орієнтованих форм та методів організації навчання; активізація пізнавальної діяльності засобами ІКТ;

– організація дистанційного навчання на базі системи Moodle як складник комп'ютерно орієнтованої освіти майбутніх економістів).

Крім того, дослідниця обґрунтовує структурно-організаційну модель підготовки майбутніх економістів засобами ІКТ в агротехнічних коледжах, блоками якої є: цільовий (мета і завдання підготовки майбутніх економістів), концептуальний (принципи, наукові підходи, компоненти готовності, особливості підготовки фахівців в агротехнічних коледжах), організаційно-технологічний (методи, форми, засоби, технології навчання, організаційно-педагогічні умови), оцінно-результативний (критерії, показники, рівні та результат готовності до професійної діяльності).

Наведемо приклад змісту сучасних дисертацій, у яких вивчають зарубіжний досвід підготовки економістів.

Серед них докторська дисертація А. Загородньої (2020), яка порівнює професійну підготовку фахівців економічної галузі у закладах вищої освіти Республіки Польща та України. Теоретичне значення результатів дослідження полягає в обґрунтуванні змісту поняття «професійна підготовка фахівців економічної галузі», що розглядається як цілеспрямована систематична підготовка фахівців у закладах вищої економічної освіти, яка враховує сучасні тенденції розвитку економічної науки, запити ринкової економіки та спрямована на оволодіння сукупністю професійних компетентностей, що визначають рівень готовності фахівця до виконання професійних завдань.

Крім того, в дисертації обґрунтовано критерії порівняння професійної підготовки фахівців економічної галузі у закладах вищої освіти Республіки Польща та України. Практичне значення результатів дослідження полягає у розробленні методичних рекомендацій використання досвіду професійної підготовки фахівців економічної галузі Республіки Польща в Україні (Zahorodnia, 2020, s. 11).

У кандидатській дисертації Г. Дзюби (2021) досліджується теоретичні та практичні основи професійної підготовки фахівців економічного профілю в університетах Німеччини. Наведено організаційні особливості професійної підготовки, зокрема: кредитно-модульна система, інтеграція подвійних навчальних курсів, універсальність курсів на початку і глибока спеціалізація у наступні роки вивчення економіки, наявність комбінованих курсів економічного спрямування у поєднанні двох–трьох дисциплін, можливість стажування за кордоном. Практичне значення дослідження полягає в розробленні методичних рекомендацій щодо використання у вітчизняних університетах позитивного досвіду професійної підготовки фахівців економічного профілю в університетах Німеччини (Dziuba, 2021, s. 3-5).

Обговорення. Як свідчить проведений аналіз, досліджень із порівняльної професійної педагогіки, спрямованих на вивчення зарубіжного досвіду підготовки економістів, ще недостатньо. Увага приділялася вивченню особливостей вищої економічної освіти в таких країнах, як Німеччини, Великої Британії, США та Республіки Польща.

У дослідженнях Г. Глухової (2008) та Г. Вархолик (2016) порушуються питання формування екологічної культури студентів, що є основою підготовки фахівців із циркулярної економіки. У дослідженнях цього напрямку розглядаються, як правило, загальні питання підготовки майбутніх економістів, без врахування нових економічних спеціальностей, які сьогодні з'являються в економічному глобальному просторі.

Недостатньо уваги приділено досвіду Фінляндської Республіки, яка є європейським лідером впровадження циркулярної економіки і підготовки до неї фахівців та Республіки Польща, яка є сусідом України, та й вже розпочала підготовку економістів «зеленої» економіки. Отже, особливості професійної підготовки фахівців для економічної галузі у Фінляндській Республіці та Республіці Польща є перспективним напрямом наукового пошуку.

Висновки. Таким чином, в Україні проблеми циркулярної економіки розглядаються виключно економістами, а питання професійної підготовки фахівців з циркулярної економіки лишається ще поза увагою вітчизняних науковців, що є прогалиною у дослідницькому полі означеної проблеми. Проте в Україні за два десятиліття здійснювалися вагомі дослідження у напрямі підготовки фахівців економічного напрямку, що створює теоретико-практичне підґрунтя для професійної підготовки фахівців із циркулярної економіки.

ЛІТЕРАТУРА:

- Балюк В. О. Дидактичні умови формування інформаційно–комунікаційної компетентності майбутніх фахівців економічного профілю в освітньому середовищі університету : автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.09; Полтав. нац. пед. ун–т ім. В. Г. Короленка. Полтава, 2020. 20 с.
- Вархолик Г. В. Розвиток екологічної культури майбутніх економістів у вищих навчальних закладах (кінець ХХ – початок ХХІ століття): автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01; Хмельниц. гуманітар.-пед. акад. Хмельницький, 2016. 20 с.
- Вошколуп Г. Ю. Формування конфліктологічної компетентності майбутніх економістів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04; ВНЗ «Ун-т ім. Альфреда Нобеля». Дніпро, 2017. 20 с.
- Глухова Г. Г. Аксіологічні засади формування екологічної культури студентів вищих технічних навчальних закладів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07; НПУ ім. М. П. Драгоманова. К., 2008.
- Грибанова О. Є.** Формування соціальної компетентності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки в коледжі: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04; Запоріж. нац. ун-т. Запоріжжя, 2019. 23 с.
- Дзюба Г. І. Професійна підготовка фахівців економічного профілю у вищих навчальних закладах Німеччини: автореф. дис. ... канд. пед. наук: **13.00.04**; Нац. ун–т біоресурсів і природокористування України. Київ, 2021. 21 с.
- Дудка У. Т. Підготовка майбутніх економістів до професійної діяльності засобами інформаційно–комунікаційних технологій: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04; Хмельниц. гуманітар.-пед. акад. Хмельницький, 2019.
- Загородня А. А. Професійна підготовка фахівців економічної галузі у закладах вищої освіти Республіки Польща та України : автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04; Ін-т пед. НАПН України. К., 2020. 40 с.
- Касянц С. Е. Формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2017. 20 с.
- Наливайко Т. В. Формування професійної компетентності майбутніх економістів засобами інноваційних технологій у процесі професійної підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04; ДВНЗ "Переяслав-Хмельниц. держ. пед. ун–т ім. Григорія Сковороди". Переяслав-Хмельницький, 2019. 21 с.

- Остапенко А. К. Формування професійної компетентності у майбутніх фахівців з міжнародної економіки засобами інноваційних технологій: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04; Черкас. нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. Черкаси, 2015. 20 с.
- Самосудова-Грозова О. Б. Формування дослідницької компетентності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04; Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. Кіровоград, 2016. 20 с.
- Столяренко Т. Л. Формування готовності майбутніх економістів до прогностичної діяльності засобами інформаційно–комунікаційних технологій : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. Харків, 2016. 20 с.
- Чорна І. І. Формування професійної мобільності майбутніх економістів засобами іноземної мови у процесі навчання у вищому навчальному закладі: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04; Хмельниц. нац. ун-т. Хмельницький, 2018. 20 с.

REFERENCES:

- Baliuk, V. O. (2020) Dydaktychni umovy formuvannia informatsiino-komunikatsiinoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv ekonomichnoho profilu v osvitnomu seredovysshchi universytetu [Didactic conditions for the formation of information and communication competence of future specialists in the economic profile in the educational environment of the university]: avtoref. dys. na zdob. nauk. stupenia kand. ped. nauk : 13.00.09; Poltav. nats. ped. un–t im. V. H. Korolenka. Poltava. 20 s. (in Ukrainian).
- Varkholyk, H. V. (2016) Rozvytok ekolohichnoi kultury maibutnikh ekonomistiv u vyshchyykh navchalnykh zakladakh (kinets XX – pochatok XXI stolittia) [Development of ecological culture of future economists in higher educational institutions (late 20th - early 21st centuries)]: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.01; Khmelnyts. humanitar.-ped. akad. Khmelnytskyi. 20 s. (in Ukrainian).
- Voshkolup, H. Yu. (2017) Formuvannia konfliktolohichnoi kompetentnosti maibutnikh ekonomistiv u protsesi vyvchennia humanitarnykh dystsyplin [Formation of conflict-related competence of future economists in the process of studying humanitarian disciplines]: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04; VNZ «Un-t im. Alfreda Nobelia». Dnipro. 20 s. (in Ukrainian).
- Hlukhova, H. H. (2008) Aksiolohichni zasady formuvannia ekolohichnoi kultury studentiv vyshchyykh tekhnichnykh navchalnykh zakladiv [Axiological principles of formation of ecological culture of students of higher technical educational institutions]: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.07; NPU im. M. P. Drahomanova. K. (in Ukrainian).
- Hrybanova, O. Ye. (2019) Formuvannia sotsialnoi kompetentnosti maibutnikh ekonomistiv u protsesi profesiinoi pidhotovky v koledzhi [Formation of social competence of future economists in the process of professional training in college]: avtoref. avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04; Zaporizh. nats. un-t. Zaporizhzhia. 23 s. (in Ukrainian).
- Dziuba, H. I. (2021) Profesiina pidhotovka fakhivtsiv ekonomichnoho profilu u vyshchyykh navchalnykh zakladakh Nimechchyny [Professional training of economic specialists in higher educational institutions in Germany]: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04; Nats. un–t bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy. Kyiv. 21 s. (in Ukrainian).
- Dudka, U. T. (2019) Pidhotovka maibutnikh ekonomistiv do profesiinoi diialnosti zasobamy informatsiino–komunikatsiinykh tekhnolohii [Preparation of future economists for professional activity by means of information and communication technologies]: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04; Khmelnyts. humanitar.-ped. akad. Khmelnytskyi. (in Ukrainian).
- Zahorodnia, A. A. (2020) Profesiina pidhotovka fakhivtsiv ekonomichnoi haluzi u zakladakh vyshchoi osvity Respubliky Polshcha ta Ukrainy [Professional training of economic specialists in institutions of higher education of the Republic of Poland and Ukraine]: avtoref. dys. ... d-ra ped. nauk: 13.00.04; In-t ped. NAPN Ukrainy. K., 40 s. (in Ukrainian).

- Kasiiants, S. E. (2017) Formuvannia samoosvitnoi kompetentnosti maibutnikh ekonomistiv u protsesi profesiinoi pidhotovky [Formation of self-educational competence of future economists in the process of professional training]: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04; Nats. ped. un-t im. M. P. Drahomanova. Kyiv. 20 s. (in Ukrainian).
- Nalyvaiko, T. V. (2019) Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh ekonomistiv zasobamy innovatsiinykh tekhnolohii u protsesi profesiinoi pidhotovky [Formation of professional competence of future economists by means of innovative technologies in the process of professional training]: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04; DVNZ "Pereiaslav-Khmelnys. derzh. ped. un-t im. Hryhoriia Skovorody". Pereiaslav-Khmelnyskyi. 21 s. (in Ukrainian).
- Ostapenko, A. K. (2015) Formuvannia profesiinoi kompetentnosti u maibutnikh fakhivtsiv z mizhnarodnoi ekonomiky zasobamy innovatsiinykh tekhnolohii [Formation of professional competence among future specialists in international economy by means of innovative technologies]: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04; Cherkas. nats. un-t im. B. Khmelnytskoho. Cherkasy. 20 c. (in Ukrainian).
- Samosudova-Hrozova, O. B. (2016) Formuvannia doslidnytskoi kompetentnosti maibutnikh ekonomistiv u protsesi profesiinoi pidhotovky [Formation of research competence of future economists in the process of professional training]: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04; Kirovohrad. derzh. ped. un-t im. V. Vynnychenka. Kirovohrad. 20 c. (in Ukrainian).
- Stoliarenko, T. L. (2016) Formuvannia hotovnosti maibutnikh ekonomistiv do prohnostychnoi diialnosti zasobamy informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii [Formation of readiness of future economists for prognostic activity by means of information and communication technologies]: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04; Kharkiv. nats. ped. un-t im. H.S. Skovorody. – Kharkiv, 20 c. (in Ukrainian).
- Chorna, I. I. (2018) Formuvannia profesiinoi mobilnosti maibutnikh ekonomistiv zasobamy inozemnoi movy u protsesi navchannia u vyshchomu navchalnomu zakladi [Formation of professional mobility of future economists by means of a foreign language in the process of studying at a higher educational institution]: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04; Khmelnyts. nats. un-t. Khmelnytskyi, 20 s. (in Ukrainian).

Інформація про автора:

Сисоєв Олексій Володимирович:
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-5899-0244>, кандидат економічних наук, доцент,
Київський міжнародний університет,
вул. Львівська, 49, 03179 Київ, Україна

e-mail: 4998858@gmail.com

Information about the author:

Sysoiev Oleksii Volodymyrovych:
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-5899-0244>, PhD in Economics, Associate Professor
Kyiv International University
49 Lvivska Street, Kyiv, 03179, Ukraine

e-mail: 4998858@gmail.com

Цитуйте цю статтю як: Сисоєв О. В. Дослідження проблем економічної освіти як основа підготовки фахівців з циркулярної економіки в Україні. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2022. № 53. С. 74–84.

DOI: <https://doi.org/10.34142/23128046.2022.53.07>

Дата надходження статті до редакції: 5.10.2022

Стаття прийнята до друку: 21.10.2022